

JUDr. ROBERT PELIKÁN, Ph.D.
MINISTR SPRAVEDLNOSTI ČR

V Praze dne 10.5.2016
Čj.MSP-120/2016-OJD-SPZ/2
Počet listů: 3
Přílohy: 3

Nejvyšší soud ČR
Burešova 20
657 37 Brno

Věc: obv. J. B. - stížnost pro porušení zákona

Přílohy: rehabilitační spis bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně sp. zn. 3 Rtv 42/91
ověřená kopie rozsudku bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 29.1.1953 sp. zn. Vt 76/52 s dochovaným spisovým materiálem
Zpráva Vojenského ústředního archivu Praha ze dne 13.1.2016, č. j. 1535-2/2015-211100

Podle § 266 odst. 1 trestního řádu podávám ve prospěch obviněného J. B.

stížnost pro porušení zákona

proti usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 14.11.1991, sp. zn. 3 Rtv 42/91.

Rozsudkem bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 29.1.1953 sp. zn. Vt 76/52 byl J. B. uznán vinným trestným činem vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona, kterého se měl dopustit tím způsobem, že

dne 20.11.1952 u svého útvaru v Senici nad Myjavou odmítl převzít jemu přidělenou zbraň a odvolával se na to, že je vyznavač víry adventistů 7. dne a že mu to jeho vyznání nedovoluje.

Pro trestný čin vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 2 roků. Uvedený rozsudek nabyl právní moci dne 29.1.1953, tedy v den jeho vydání.

Usnesením bývalé Nižší vojenské prokuratury v Brně ze dne 11.5.1953 sp. zn. Np – 111/53 bylo rozhodnuto o tom, že jmenovaný je účasten rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 4.5.1953, kdy na základě jejího čl. II. mu byl prominut z trestu odnětí svobody 1 rok.

Obviněný J. B. požádal dne 26.3.1991 o rehabilitaci podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci. Na základě této jeho žádosti bylo usnesením bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 14.11.1991 sp. zn. 3 Rtv 42/91, pravomocným téhož dne, rozhodnuto tak, že rozsudek bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 29.1.1953 sp. zn. Vt 76/52 byl podle § 14 odst. 1 písm. f) zákona č. 119/1990 Sb. zrušen ve výroku o trestu a podle § 14 odst. 3 stejného zákona byla zrušena všechna další rozhodnutí na zrušenou část obsahově navazující, pokud vzhledem ke změnám, k nimž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Citované usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně bylo nesprávně odůvodněno stanoviskem tohoto soudu, podle něhož výrok o vině z předmětného rozsudku bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně byl správný s tím, že J. B. se doznal v hlavním líčení k vytýkanému skutku. Rehabilitační senát bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně pouze konstatoval, že při ukládání trestu bylo postupováno nepřiměřeně přísně, když šlo o pachatele dosud vedoucího řádný život a vyřčený trest tak byl ve zřejmém nepoměru ke stupni nebezpečnosti trestného činu pro společnost.

Usnesením bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 19.12.1991 sp. zn. 3 Rtv 42/91 bylo rozhodnuto o účasti J. B. na amnestii prezidenta republiky ze dne 9.5.1960, přičemž podle jejího čl. V. bylo podle § 223 odst. 1 trestního řádu a § 11 odst. 1 písm. a) tr. řádu zastaveno trestní stíhání jeho osoby pro výše specifikovaný skutek. Dne 19.1.1992 učinil J. B. prohlášení ve smyslu § 15 odst. 3 zákona č. 119/1990 Sb., tedy požádal, aby se v řízení pokračovalo. Bývalý Vojenský obvodový soud v Brně následně vydal dne 6.2.1992 pod sp. zn. 3 Rtv 42/91 rozsudek, jímž při nezměněném výroku o vině z rozsudku bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 29.1.1953 sp. zn. Vt 76/52, kterým byl J. B. uznán vinným trestným činem vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona, tomuto z důvodu uvedeného v § 227 trestního řádu trest neuložil. Tento rozsudek nabyl právní moci 22.2.1992.

Pravomocným usnesením bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 14.11.1991 sp. zn. 3 Rtv 42/91 byl porušen zákon v ustanoveních § 1 odst. 1, odst. 2 a § 14 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., a dále v ustanovení § 2 odst. 5, odst. 6 trestního řádu, ve znění účinném do 31.12.1992 ve vztahu k ustanovení § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona.

Podle § 15 odst. 1 Ústavy Československé republiky z roku 1948 (ústavní zákon č. 150/1948 Sb.) se svoboda svědomí zaručuje.

Podle § 1 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci ve znění zákona č. 47/1991 Sb. bylo účelem zákona o soudní rehabilitaci zrušit odsuzující soudní rozhodnutí za činy, které v rozporu s principy demokratické společnosti respektující občanská a politická práva a svobody zaručené Ústavou a vyjádřené v mezinárodních dokumentech a mezinárodních právních normách, zákon označoval za trestné, umožnit rychlé přezkoumání případu osob takto protiprávně odsouzených v důsledku porušování zákonnosti na úseku trestního řízení, odstranit nepřiměřeně tvrdosti v používání represe, zabezpečit neprávem odsouzeným osobám společenskou rehabilitaci a přiměřené hmotné odškodnění a umožnit ze zjištěných nezákonností vyvodit důsledky proti osobám, které platné zákony vědomě nebo hrubě porušovaly.

Podle § 1 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., činy, které směřovaly k uplatnění práv a svobod občanů zaručených ústavou a vyhlášených ve Všeobecné deklaraci lidských práv a v navazujících mezinárodních paktech o občanských a politických právech, byly československými trestními zákony prohlášeny za trestné v rozporu s mezinárodním právem a mezinárodnímu právu také odporovalo jejich trestní stíhání a trestání.

Podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zjistí-li soud v přezkumném řízení, že přezkoumávané rozhodnutí je vadné zejména proto, že skutek byl uznán trestným v rozporu s tehdy platným zákonem, zruší rozhodnutí zcela nebo v části, v níž je vadné.

Podle § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona se trestného činu vyhýbání se služební povinnosti dopustil ten, kdo se úmyslně vyhýbal plnění služební povinnosti mimo jiné i tím, že se odvolával na náboženské nebo jiné přesvědčení.

Podle § 2 odst. 3 zákona č. 87/1950 Sb., trestního řádu bylo úkolem soudu v trestním řízení zejména spravedlivé rozhodování v trestních věcech.

Bývalý Vojenský obvodový soud v Brně se v rámci rehabilitačního řízení výše uvedenými ustanoveními důsledně neřídil. Rehabilitace obviněného J. B. byla zúžena pouze na výrok o trestu a bez náležité pozornosti byl ponechán v platnosti výrok o vině, i když smyslem zákona o soudní rehabilitaci je a bylo rehabilitovat, a to nejen právně, ale i morálně co nejvíce těch, kteří v období totalitního režimu trpěli a byli pronásledováni.

V dané věci lze konstatovat, že došlo k porušení zákona tím, že rozsudek bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 29.1.1953 sp. zn. Vt 76/52 byl zrušen pouze ve výroku o trestu podle § 14 odst. 1 písm. f) zákona č. 119/1990 Sb. a bez náležité pozornosti byl ponechán v platnosti výrok o vině, když rehabilitační senát v odůvodnění svého rozhodnutí konstatoval, že výrok o vině ze zmiňovaného rozsudku bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně je správný, jelikož Nižší vojenský soud v Brně provedl dokazování v potřebném rozsahu a správně zjistil skutkový stav. Třebaže lze souhlasit s názorem, že skutkový stav byl spolehlivě zjištěn a bylo možno z něj vycházet, rehabilitační senát se plně spolehl na právní hodnocení provedené v roce 1953 a nezabýval se dostatečně obhajobou obviněného, již nehodnotil v kontextu ústavně zaručených osobnostních práv, ač bylo jeho povinností provést ústavně konformní výklad i starších trestněprávních norem a zajistit účel rehabilitačního řízení deklarovaný v § 1 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb.

Ignorace ústavně zaručených práv ve vztahu k ustanovení § 1 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb., jehož účelem bylo zrušení odsuzujících soudních rozhodnutí za činy, které v rozporu s principy demokratické společnosti označoval zákon za trestné, vyplývá i z dalšího postupu rehabilitačního senátu bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně, který následně vydal rozsudek, jímž při nezměněném výroku o vině J. B. trest neuložil toliko s poukazem na aplikaci amnestie prezidenta republiky vyhlášené dne 9.5.1960 a užití § 227 trestního řádu, podle jehož znění, účinného do 31.12.1993, jestliže byly podmínky pro zastavení trestního stíhání v důsledku udělení milosti, amnestie nebo promlčení a v řízení se pokračovalo jen proto, že obžalovaný na projednání věci trval (§ 11 odst. 2 tr. řádu), soud, neshledá-li žádný jiný důvod ke zproštění obžalovaného, vysloví sice vinu, trest však neuloží.

Účel rehabilitačního řízení nebyl v důsledku vadného postupu bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně naplněn. Tento soud náležitě nezvážil, že obviněný J. B. svým jednáním toliko uplatnil právo na svobodu svědomí zaručené tehdejší Ústavou (ústavním

zákonem č. 150/1948 Sb.) a zakotvené v článku 18 Všeobecné deklarace lidských práv. Pokud by tak učinil, shledal by, že skutek uvedený v obžalobě vojenského prokurátora, není a nebyl trestným činem pro absenci jeho imanentního znaku – protiprávnosti. Právo na svobodu svědomí přitom nelze zaměňovat se svobodou víry, ani se svobodou náboženskou, když zejména motiv jednání pod imperativem svědomí je v případě odmítání vojenské služby nutno považovat za určující. V tomto směru lze odkázat na nález Ústavního soudu ze dne 26.3.2003, sp. zn. Pl. ÚS 42/02, podle něhož výklad i sebestarších trestněprávních norem, je-li díky využitelnému procesnímu prostředku prováděný soudem dnes s důsledky pro posouzení trestního postihu osoby, tedy s důsledky zasahujícími do osobní sféry takové osoby, nemůže být proveden bez ohledu na dnes platné konstitutivní hodnoty a principy demokratického právního státu tak, jak jsou vyjádřeny v ústavním pořádku České republiky. Jen takto omezeně, hodnotově diskontinuálně, lze chápat kontinuitu se „starým právem“, jehož aplikace (zákonost) je předmětem soudobého řízení o stížnosti pro porušení zákona. Svoboda svědomí se projevuje v rozhodnutích jednotlivce učiněných v určitých konkrétních situacích, tedy „tady a teď“, pocíťovaných jako hluboce prožitá povinnost. Strukturálním znakem svědomí je kromě souvztažnosti k normě a zároveň k situaci i osobní prožitek bezpodmínečné povinnosti. Svoboda svědomí přitom patří k tzv. základním právům absolutním, tj. takovým, která nelze omezit obyčejným zákonem. Tento charakter práva na svobodu svědomí nemůže změnit ani skutečnost, že tzv. Ústava 9. května č. 150/1948 Sb. sice v § 15 svobodu svědomí deklarovala, avšak zároveň ji negovala tím, že stanovila, že svoboda svědomí nemůže být důvodem k odepření splnění občanské povinnosti, kterou stanovil obyčejný zákon. Odepřela tedy svobodě svědomí charakter tzv. absolutního práva, když toto nové omezení svobody svědomí přerušilo kontinuitu chápání svobody svědomí jakožto absolutního práva tak, jak ji chránila již Ústavní listina z roku 1920.

Vzhledem k průběhu přezkumného rehabilitačního řízení mám za to, že je na místě, aby Nejvyšší soud sám rozhodl o návrhu na rehabilitaci a tedy zrušil podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb. v celém rozsahu rozsudek bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 29.1.1953 sp. zn. Vt 76/52, protože skutek byl uznán trestným v rozporu s tehdy platným zákonem, a to Ústavou 9. května (ústavním zákonem č. 150/1948 Sb.) a zrušil zároveň všechna další rozhodnutí na původní rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž zrušením došlo, pozbyla podkladu. Nejvyšší soud ostatně podobně rozhodl již v minulosti např. svým rozsudkem ze dne 1.7.2014 sp. zn. 7 Tz 19/2014.

S přihlédnutím k důkazní i procesní situaci, kdy kvůli úmrtí J. B. a dalším okolnostem nepřipadá v úvahu jakékoliv doplňování dokazování, se domnívám, že je možné a vhodné, aby Nejvyšší soud též sám rozhodl o zproštění obviněného obžaloby podle § 226 písm. b) trestního řádu, poněvadž ze všech shora uvedených skutečností je zřejmé, že v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem. Takto Nejvyšší soud už rovněž v minulosti rozhodoval, a to např. rozsudkem ze dne 26.4.2001 sp. zn. 11 Tz 28/2001.

Na základě výše uvedených skutečností **n a v r h u j i**, aby Nejvyšší soud ČR:

- 1.) Podle § 268 odstavec 2 trestního řádu vyslovil, že usnesením bývalého Vojenského obvodového soudu Brno ze dne 14.11.1991 sp. zn. 3 Rtv 42/91 byl v neprospěch obviněného J. B. porušen zákon v ustanoveních § 1 odst. 1, odst. 2 a § 14 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., ve vztahu k ustanovení § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona,

- 2.) podle § 269 odst. 2 trestního řádu usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 14.11.1991, sp. zn. 3 Rtv 42/91, zrušil a dále zrušil všechna rozhodnutí na toto usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, zejména též usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 19.12.1991, sp. zn. 3 Rtv 42/91, a rozsudek bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 6.2.1992, sp. zn. 3 Rtv 42/91,
- 3.) dále postupoval podle § 271 odst. 1 trestního řádu a podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zrušil v celém rozsahu rozsudek bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 29.1.1953, sp. zn. Vt 76/52, a podle § 14 odst. 3 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zrušil zároveň všechna další rozhodnutí na původní rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž zrušením došlo, pozbyla podkladu,
- 4.) podle § 226 písm. b) trestního řádu zprostil obviněného J. B. obžaloby pro skutek spočívající v tom, že dne 20.11.1952 u svého útvaru v Senici nad Myjavou odmítl převzít jemu přidělenou zbraň a odvolával se na to, že je vyznavač víry adventistů 7. dne a že mu to jeho vyznání nedovoluje, čímž měl spáchat trestný čin vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona, neboť v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem.

JUDr. Robert Pelikán, Ph.D.
ministr spravedlnosti ČR

Nejvyšší soud rozhodl pod sp. zn.: [6 Tz 42/2016](#)